

Piotr Sadłoń

Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie

Instalacje nagłośnieniowe i oświetleniowe scen teatralnych

Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie ma długoletnią i „podwójną” historię. Został założony w roku 1925 przez Niemców, jako Treudank – dar dla miejscowej ludności za wygrany plebiscyt. Do 1945 roku sztuki grano w języku niemieckim. Dobre warunki akustyczne umożliwiały również wystawianie oper i operetek, które cieszyły się największym powodzeniem publiczności.

W repertuarze Treudanku znajdowały się utwory Bizeta, Verdiego, Rossini, a nawet tetralogia Wagnera. Po II wojnie światowej, 17 listopada 1945 roku, działalność polskiej sceny zainaugurowano premierą „Moralności pani Dulskiej” Gabrieli Zapolskiej. W warunkach, jak wspominają kronikarze, prawdziwie spartańskich – w budynku zdezastowanym, pozbawionym ogrzewania,

bieżącej wody, szyb i zaplecza teatralnego. Mimo to, pamiętnego wieczoru, gdy uszyta z worków kurtyna poszła w górę, ze sceny, po raz pierwszy od 1925 roku, padło polskie słowo.

W 2006 roku teatr uzyskał status Narodowej Instytucji Kultury, stając się pierwszą jednostką kulturalną w północno-wschodniej Polsce o takiej randze. Teatr im. Stefana Jaracza realizuje swój program repertuarowy na czterech scenach w budynku przy ulicy 1 Maja 4 – Dużej, Kameralnej, Margines i u Sewruka (w budynku Studium Aktorskiego, które rozpoczęło działalność w 1991 roku) oraz na Scenie w Planetarium przy al. Piłsudskiego 38. Każda z nich ma swój odrębny charakter, akcentuje odmienny gatunkowo i estetycznie rodzaj twórczości teatralnej, łącznie zaś stanowią szeroki wachlarz propozycji teatralnych i artystycznych, skierowany do różnych grup olsztyńskiej publiczności. Dzięki rewitalizacji obecne warunki umożliwiają wystawianie spektakli jednocześnie na wszystkich scenach.

REWITALIZACJA

W sierpniu 2009 roku została podpisana umowa na dofinansowanie zadania „Rewitalizacja Teatru im. Stefana Jaracza w Olsztynie” w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, priorytet XI „Kultura i dziedzictwo kulturowe”, działanie 11.1 „Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym”. Całkowity koszt inwestycji wyniósł ponad 42,3 miliony złotych, z czego dofinansowanie unijne wyniosło nieco ponad 23,3 mln złotych.

Przedmiotem inwestycji było przeprowadzenie prac rewitalizacyjnych w budynku Teatru im. Stefana Jaracza w Olsztynie, co miało wpłynąć na podniesienie atrakcyjności obiektu jako zabytku i instytucji kultury.

W ramach projektu przewidziano m.in. remont elewacji budynku, schodów wejściowych i ogrodzenia posesji, remont widowni Dużej Sceny i Foyer, modernizację Sceny Kameralnej wraz z zapleczem scenicznym i budowę Sceny Margines. W ramach remontu widowni Dużej Sceny, modernizacji Sceny Kameralnej i stworzenia nowej sceny – Sceny Margines – zaplanowano również zakup i zamontowanie nowych systemów nagłośnieniowych i oświetleniowych, które to będą przedmiotem owego artykułu.

Samo nagłośnienie główne na Dużej Scenie powodowałoby powstawanie, pod balkonami, miejsc „zacięzonych” akustycznie.

TROCĘ DAT Z KALENDARZA

Jeszcze w grudniu 2009 roku został ogłoszony przetarg na wykonanie inwestycji „Rewitalizacja Teatru im. Stefana Jaracza w Olsztynie”. Dopiero pół roku później, w czerwcu 2010 roku, w wyniku postępowania przetargowego została podpisana umowa na wykonanie w/w inwestycji z Liderem Konsorcjum „Przemysłówka” Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego HOLDING Sp. z o.o. Pierwotnie planowano zakończenie wszelkich prac na koniec czerwca 2012, jednak w ich trakcie termin ten był przesuwany, aż ostatecznie teatr wznowił swoją działalność, po prawie 4 latach przerwy, we wrześniu 2013 roku.

Oficjalne otwarcie wyremontowanego budynku teatru odbyło się 8 listopada

2013 r., podczas uroczystej gali z udziałem wielu znamienitych osobistości świata kultury i przedstawicieli władz państwowych i regionalnych. Galę swoim wystęпом uświetniła Hanna Banaszak oraz zespół „Kameleon” pod dyktando Adriana Filipa Tabęckiego. Dzień później, 9 listopada, odbyła się pierwsza premiera na deskach Dużej Sceny. Zespół aktorski przedstawił sztukę „Damy i huzary” Aleksandra Fredry, wyreżyserowaną przez Julię Wernio.

Za część „technologiczną”, związaną z systemami nagłośnieniowymi, oświetleniowymi i inspicjentą oraz mechaniką na scenie Dużej, Kameralnej i Margines, odpowiadała firma Delta z Białegostoku, która – zgodnie ze Specyfikacją Istotnych Warunków Zamówienia i dokumentacją

projektową wykonaną przez Biuro MAAG s.c. – opracowała projekt wykonawczy oraz odpowiadała ze jego realizację, tzn. dostarczenie i montaż odpowiednich urządzeń wraz z niezbędną infrastrukturą.

NAGŁOŚNIENIE

Jako że teatr rządzi się swoimi prawami, nagłośnienie zostało dobrane i skonfigurowane w sposób umożliwiający jak największą uniwersalność i niezawodność oraz, oczywiście, najwyższą jakość. Do użytku teatru zostały oddane cztery niezależne systemy nagłośnieniowe – trzy zostały zainstalowane na trzech różnych scenach, zaś czwarty jest systemem mobilnym, wykorzystywanym w salach prób oraz podczas spektakli wyjazdowych. Systemy te tylko pozornie są niezależne, ponieważ w razie potrzeby urządzenia mogą zostać ze sobą połączone i być wykorzystywane wspólnie poprzez sieć IRIS-Net.

DUŻA SCENA

Do nagłośnienia widowni Dużej Sceny wykorzystano zestawy głośnikowe Dynacorda z serii VariLine oraz wzmacniacze serii PowerH. System podzielony

Pierwszy plan nagłośnienia widowni Dużej Sceny stanowią zestawy Dynacord VL 212 i SUB 28, ustawione na wózkach w głębi sceny.

Aby wypełnić dźwiękiem obszary pod balkonem, likwidując tym samym powstałe tam niekorzystne „cienie” akustyczne, zastosowano boczne zestawy dogłaśniające.

został na trzy plany oraz system monitorowy. Pierwszy plan stanowią zestawy VL 212 i SUB 28, ustawione na wózkach w głębi sceny. VL 212 to pasywne, dwudrożne, szerokopasmowe urządzenia głośnikowe, zbudowane w oparciu o dwa dwunastocalowe woofery plus 1,4-calowy driver z tubą o dyspersji 90 × 45 stopni. VL 212 pokrywa pasmo 80 Hz-19 kHz (-3 dB), oferując maksymalny poziom równy 137 dB (w szczycie), przy mocy RMS równej 800 W. Natomiast SUB 28

to również pasywny zestaw niskotonowy, wyposażony w dwa głośniki o średnicy 18". 1.400 watów mocy RMS subbasu jest w stanie wyprawić w ruch owe głośniki tak, że mogą wyprodukować maksymalny szczytowy SPL na poziomie 138 dB, a pasmo przenoszenia zaczyna się od 35 Hz (-10 dB).

Drugi plan to nagłośnienie główne, oparte na zestawach głośnikowych VL 212, zawieszonych po lewej i prawej stronie sceny, na wysokości około 10 m. Dodatkowo, aby wypełnić dźwiękiem obszary pod balkonem, likwidując tym samym powstałe tam niekorzystne „cienie” akustyczne, zastosowano zestawy VL 262 i VL 62. Są to pasywne, dwudrożne urządzenia głośnikowe, wyposażone – odpowiednio – w dwa oraz jeden 6-calowy głośnik nisko-średnionowy plus 1-calowy driver. Oba zestawy grają w paśmie 90 Hz-20 kHz (-10 dB), z maksymalnym szczytowym SPL wynoszącym 125 dB (VL 262) i 122 dB (VL 62).

Na balkonie również zainstalowano VL 262 i VL 62. Z kolei aby wzbogacić tam system o niskie częstotliwości, zostały ustawione na balkonie dwa subbasy SUB 18 (wersja SUB 28, ale z jednym głośnikiem 18-calowym).

Trzeci plan zlokalizowany został z tyłu widowni, zarówno na, jak i pod balkonem, jednakże ze względów praktycznych na co dzień nie ma tam zainstalowanych stałych zestawów głośnikowych. Odpowiednie urządzenia są dobierane i wykorzystywane stosownie do bieżących potrzeb. Jako frontfill, który w razie potrzeby można ustawić na scenie, tak aby dogłościć pierwsze rzędy widowni, pracują kolejne VL-e 62. System monitorowy, bazujący przed remontem na monitorach Dynacord AM12 i M12, został rozbud-

Za sterowanie i odpowiedni routing sygnału w systemie nagłośnieniowym Dużej Sceny odpowiada matryca Dynacord P64-1500, zaś napęd stanowi 14 wzmacniaczy Dynacord H2500.

Sala Kameralna bazuje na swoim dotychczasowym nagłośnieniu – Dynacord Madras.

downy o monitory sceniczne CXM 15. Za sterowanie i odpowiedni routing sygnału w systemie odpowiada matryca Dynacord P64-1500, zaś napęd stanowi 14 wzmacniaczy Dynacord H2500, wyposażonych w moduły RCM 26. Dzięki takiemu rozwiązaniu system główny oraz zestaw na scenie zasilane są aktywnie, trójdrożnie, natomiast reszta zasilana jest pasywnie. Do wszystkich zestawów zostały użyte presety z filtrami typu FIR. Cały system został przygotowany i skonfigurowany w programie IRIS-Net, który jednocześnie pozwala na sterowanie oraz zapewnia pełną diagnostykę systemu.

Jako konsola główna pracuje zakupiony już wcześniej, kilka lat temu, analogowy Midas Heritage 1000, zainstalowany na specjalnym stanowisku realizatora dźwięku na widowni, a konkretnie z tyłu balkonu.

SCENA KAMERALNA

Sala Kameralna bazuje na swoim dotychczasowym nagłośnieniu – Dynacord Madras. Rozbudowa systemu ograniczyła się do matrycy Dynacord P64-1500, co umożliwia spięcie całego systemu siecią IRIS-Net i sterowanie z poziomu komputera PC.

SCENA MARGINES

To zupełnie nowa scena w Teatrze im. Stefana Jaracza, toteż wymagała „oprządkowania” jej zupełnie „od zera”.

Do nagłośnienia Sceny Margines również wykorzystano zestawy głośnikowe z serii Dynacord VariLine. Jako że sala, w której znajduje się Scena Margines, jest w pełni mobilna i scena może znajdować się w dowolnym miejscu, system podzielono na dwa plany. Zestawy VL 122 można

zainstalować do kratownicy nad widownią z przodu i/lub z tyłu, zaś dwa subwoofery SUB 28 zostały umieszczone nad sceną, na pomoście technicznym. Sygnał podawany jest z miksera CMS 1000-3 Dynacorda na matrycę P64-1500, a dalej do wzmacniaczy Dynacord H2500 wyposażonych w moduły RCM 26. Na poziomie pomostów technicznych umieszczono dodatkowe przyłącza, tak aby system można było szybko przekonfigurować i dostosować do aktualnych wymagań. System jest zasilany aktywnie, trójdrożnie, z wykorzystaniem filtrów FIR. Uzupełnienie stanowią monitory CXM 15, również zasilane z końcówek mocy H2500.

MOBILNY SYSTEM NAGŁOŚNIENIOWY

Jak wspominałem wcześniej, oprócz opisanych wyżej instalacyjnych systemów nagłośnieniowych scen Dużej i Margines teatr wzbogacił się o mobilny system nagłośnieniowy. Składa się z zestawów głośnikowych Dynacord VariLine VL 262, D-Lite D12-3, D8A oraz subwoofersów PSD 215 serii Vertical Array. W zależności od potrzeb istnieje możliwość wyboru różnych konfiguracji, np.: 2 × PSD 215 – 2 × VL 262 lub 2 × PSD 215 – 2 × D12-3 lub 2 × D8A, które mogą służyć jako mały niezależny system lub uzupełniać dwa poprzednie systemy jako monitory

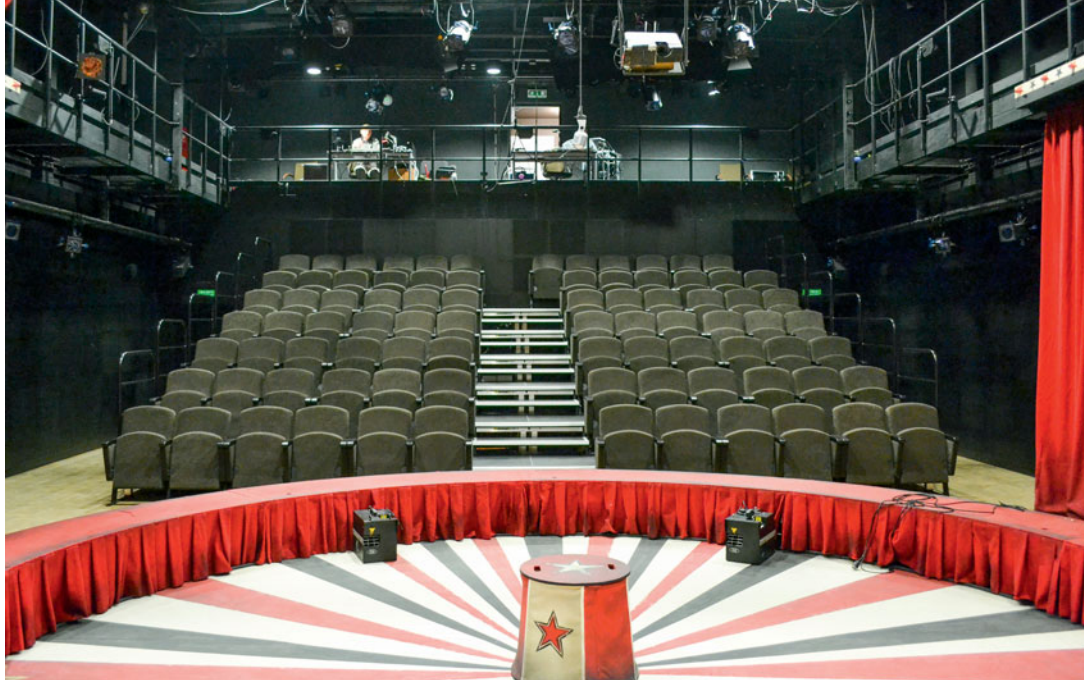
Scena Margines to zupełnie nowa scena w Teatrze im. Stefana Jaracza, toteż wymagała „oprządkowania” jej zupełnie „od zera”.

odsluchowe. Sterowanie systemami zapewniają miksery Dynacord CMS 1000-3, które zainstalowane są w specjalnych skrzyniach transportowych.

OŚWIETLENIE

Oświetlenie konwencjonalne – a w zasadzie głównie takie zostało dostarczone i zainstalowane w ramach prac rewitalizacyjnych – oparte jest na urządzeniach firmy ADB. System w Dużej Sali sterowany jest z konsoli ADB Liberty z dodatkowym wingiem Hathor 24 Subfader Extension Module. Na Scenie Margines pracuje natomiast stół ADB Mentor.

W skład systemu oświetleniowego zakupionego przez teatr weszły m.in. reflektory PC A 56 C z serii A Range, Zoom Profile Spotlight Warp 800 W, a także ruchome głowice typu zoom profile – WARP Motorized 800 W. Te ostatnie zresztą, będące póki co jedynymi urządzeniami inteligentnymi w ofercie ADB, nie cieszą się zbyt dużą sympatią oświetleniowców, choćby ze względu na dość dużą awaryjność (przynajmniej tak jest w przypadku tych pracujących w Olsztynie). Więcej informacji na temat dostarczonego do Teatru im. Stefana Jaracza sprzętu oświetleniowego, pomimo wzmoczonych wysiłków, nie udało mi się uzyskać ani od dystrybutora firmy ADB w Polsce, który odesłał mnie do głównego wykonawcy, ani też od tegoż wykonawcy, który – pomimo obietnic – nie zdążył nadesłać stosownych informacji o tym systemie przed zamknięciem numeru. Tak więc to wszystko, co mogę napisać o sprzęcie oświetleniowym, jaki

Jako że sala, w której znajduje się Scena Margines, jest w pełni mobilna i scena może znajdować się w dowolnym miejscu, system podzielono na dwa plany.

w ramach rewitalizacji trafił do teatru. Ale to nie koniec tematu oświetlenia.

Z racji tego że współczesny teatr musi dysponować nie tylko klasycznymi reflektorami teatralnymi, ale również światłem inteligentnym – a takowe, oprócz owych niezbyt „szczęśliwych” WARP-ów Motorized (zresztą w niewielkiej liczbie), nie zostało uwzględnione w projekcie systemu oświetleniowego w trakcie rewitalizacji – teatr zainwestował dodatkowo w ruchome głowice, dostarczone przez firmę Prolight. Jest to 8 sztuk LED-owych washy Robe LEDwash 800 – wyposażonych w trzydzieści siedem 15-watowych diod RGBW, motoryzowany zoom w zakresie 8-63°, moduł beam shaper, dimmer i efekt strobo – oraz 4 Robe Robin DLS Profile – również z LED-owym źródłem światła,

oferujące zmotoryzowany zoom w zakresie 10-45°, mieszanie barw RGBW i CMY, czteroramienny shutter, obrotowe gobo, dimmer, iris i filtr frost.

SYSTEM INSPICJENTA, MECHANIKA SCENY

Firma Delta dostarczyła i zamontowała również system inspicjenta, obejmujący wszystkie sceny teatru. Jest to system cyfrowy, autorstwa i wykonania firmy Delta, o którym jednak – znów z braku informacji od producenta i wykonawcy w jednej osobie – trudno mi coś więcej napisać.

Delta zainstalowała też w głównej sali obrotową scenę (na zdjęciu winietowym, na pierwszej stronie artykułu), która jest w pełni demontowana, dzięki czemu podczas wystawiania sztuk, w których nie

Zestawy VL 122 można zainstalować do kratownicy nad widownią Sceny Margines, z przodu i/lub z tyłu...

...zaś dwa subwoofery SUB 28 są przeważnie umieszczone nad sceną, na pomoście technicznym.

W teatrze „pojawiło” się też nowe studio nagrań, oparte na systemie rejestracji AVID Pro Tools 11 z kontrolerami Artist Control oraz Artist Mix i monitorami Adam A77X.

jest ona potrzebna, aktorzy pracują na zwykłej, tradycyjnej scenie.

STUDIO NAGRAŃ

W teatrze „pojawiło” się też nowe studio nagrań, wykorzystywane do rejestracji i montażu reklam, „zajawek” wystawianych sztuk itp. Studio opiera się na systemie rejestracji AVID Pro Tools 11, zainstalowanym – i tu niespodziana – na komputerze PC(!), z kontrolerami Artist Control i Artist Mix AVIDa oraz modulem MBox Pro. Jako odsłuch w studiu wykorzystywane są monitory Adam A77X, zaś przedwzmacniacze mikrofonowe to Millennia Media STT-1 i HV-3D.

REASUMUJĄC

Olsztyński Teatr im. Stefana Jaracza dołączył do coraz liczniejszego grona

placówek kulturalnych, w których warunki pracy zarówno aktorów, jak i, przede wszystkim, obsługi technicznej nie wolały o pomstę do nieba. A jest niestety jeszcze sporo takich przybytków kultury. W Olsztynie zainstalowano profesjonalny system nagłośnieniowy uznanego producenta, pozwalający na bezstresową pracę realizatorów dźwięku, pokrywający dość równomiernie całą powierzchnię widowni wszystkich scen teatru. Jest to szczególnie ważne – i nie było zbyt łatwe do wykonania – na Dużej Scenie, gdzie samo nagłośnienie główne powodowałoby powstawanie miejsc „zacienionych” akustycznie. Odpowiednie zestrojenie czasowe wszystkich elementów tego systemu pozwoliło wyrównać te braki, a jednocześnie daje wrażenie, jakby dźwięk dochodził tylko z przodu, a boczne dogłośnienia

System oświetleniowy na Dużej Scenie sterowany jest z konsoli ADB Liberty z dodatkowym wingiem Hathor 24 Subfader Extension Module.

nie działały (dopiero podejście na małą odległość pozwala stwierdzić, że tak nie jest). Co do systemu oświetleniowego trudno mi się wypowiedzieć, bo nie miałem okazji widzieć go w akcji, natomiast o opinię na temat systemu inspicjenta trzeba by zapytać... inspicjentów pracujących w teatrze, jednak z racji trwania próby podczas mojej wizyty w teatrze nie było to możliwe. 🎵

Więcej informacji o Teatrze im. Stefana Jaracza w Olsztynie na stronie internetowej: www.teatr.olsztyn.pl, o głównym wykonawcy techniki na stronie: www.delta-av.com.pl, zaś o elementach systemu nagłośnieniowego i oświetleniowego na stronach: www.dynacord.com, www.adblighting.com oraz www.robe.cz.
